

Gloppen er en liten kommune med stor gjennomtrekk av leger. Kommuneoverlegen Halvard Wannag Sele har imidlertid valgt å slå seg ned. Lederen i Sogn og Fjordane legeförening er fra landsstyremøtene kanskje best kjent for å foreslå en kraftig økning i kontingenten. Det kommer han til å gjøre i år også.

Intervjuet: Halvard Wannag Sele

Vil ha samfunnsmoralen tilbake

Etter turnustjeneste i Florø og Bremanger ble Sele værende på Vestlandet. I Gloppen kommune, nærmere bestemt Sandane, har han vært siden 1992. Det er langt fra Blommenholm i Bærum til en liten bygd vestpå. – Jeg hadde behov for luftforandring, sier Sele. – Har du vokst opp der, er hovedstadsmiljøet på mange måter lite, og jeg lurte på hva som fantes i resten av landet. At han er blitt, hadde mye med en kvinne å gjøre, det innrømmer han uten problemer. Sele er dessuten blitt avhengig av havet. – Når du først er blitt vant til båt og sjø, klarer du deg nesten ikke uten.

For lav kontingent

Mange i Legeföreningen kjenner navnet Sele av én enkelt grunn. Det er fordi han foreslår kontingentøkning på hvert eneste landsstyremøte. Det har han gjort de siste fire årene.

– Hvorfor synes du dette er viktig?

– Legeföreningen er den eneste reelle profesjonsorganisasjon innen helsesektoren. Det er legene som forvalter faget medisin. Det innebærer en forpliktelse, ikke først og fremst en rettighet. Legeföreningens prinsipp- og arbeidsprogram er et godt eksempel på det. Vår förening er den viktigste helsepolitiske premissleverandøren i samfunnet. Skal den fortsatt være det, er uavhengighet avgjørende. I et samfunn der det er stadig mer oppmerksomhet omkring uheldige økonomiske bindinger, har vi ingen mulighet til å fremstå som seriøs förening uten at medlemmene betaler driften selv. Vi tåler rett og slett ikke å kobles til spesielle politiske partier eller industrielle aktører, sier Sele.

– Legeföreningen har en presset økonomi. Det har vært godt synlig lenge. Bortfallet av annonseinntekter for Tidsskriftet var i så måte ingen overraskelse og absolutt forutsigbart. Det samme gjelder de andre utspillene til Legemiddelindustriforeningen (LMI). Det jeg mener er overras-

kende, er det sentrale maktmiljøets manglende evne eller vilje til å formidle at medlemskap i Legeföreningen innebærer forpliktelser, ikke bare rettigheter. Det kan synes som om det siste man har forberedt medlemmene på, er at aktiviteten koster noe.

Ikke proletarer

– Lønnen og de sosiale godene Legeföreningens medlemmer har, er forhandlet frem gjennom år. Videreutvikling av gode arbeidsbetingelser forutsetter en ressurssterk sentralorganisasjon og et oppegående og kompetent tillitsvalgtapparat over hele landet. Når kolleger snakker som om de har dårlig råd, blir jeg provosert. Leger er ikke proletarer, de har aldri vært det i vår kulturkrets og skal ikke bli det heller. Alle som arbeider som lege har god råd, mer eller mindre. Det skal ikke hindre oss i å jobbe for å få det bedre. Personlig mener jeg at ingen overlege skulle tjene under en million. Etter de siste forhandlingene med helseforetakene er det ikke så forferdelig langt igjen dit heller, sier Sele.

– Den eneste faren jeg ser når det gjelder et fortsatt høyt lønnsnivå, er at vi slutter å ta profesjonsansvar for medisinen og helsevesenet. Det innebærer at Legeföreningen også må ha ressurser til å tilby medlemmene et godt kollegialt miljø, gode videre- og etterutdanningsmuligheter og ivaretagelse når livet buttrer imot. Ikke minst det siste er viktig, ikke bare for de medlemmene som har arbeid som lege, men også i den grad vi i fremtiden vil ha arbeidsløse kolleger som medlemmer.

I stedet for økt kontingent kunne man tenke seg redusert aktivitet i föreningen. Det er ikke et alternativ Sele ønsker seg. – Jeg vil ikke ha et rasert sekretariat, en nedgradering av Tidsskriftet eller en svekket forskningsavdeling. Heller ikke ødelagte yrkesföreninger eller avdelinger. Videre- og etterutdanningen skal ivaretas og forbedres, fremhever han.

– Sekretariatet er Legeföreningens

motor. Medarbeiderne er ekstremt lojale og svært kompetente. Vi er fullstendig avhengig av stabile forhold, langsiktig arbeid, forutsigbarhet og god økonomi der. I tillegg skal vi ha gode yrkesföreninger og gode avdelinger. Vi skal være i stand til å rekruttere, utdanne og beholde tillitsvalgte over hele landet. Vi skal om nødvendig selv bekoste og stå for vår videre- og etterutdanning. Til det trenger vi uavhengige spesialföreninger. Jeg vil ha en aktiv motkonjunkturpolitikk, finansiert gjennom medlemskontingenten, sier Sele.

– Jeg er faktisk ganske takknemlig og stolt over å få være med i en förening som så til de grader ivaretar, stimulerer og ikke minst våker over medlemmenes mangslungne faglige interesser og aktiviteter. Det er dette samspillet mellom legenes tidvis ustyrlike individuelle hjerneaktivitet og det overordnede organisatoriske perspektiv som gjør Legeföreningen til en spennende profesjonsorganisasjon. Det er samtidig de ustyrlikes selvinnsikt som har gjort at vi har skaffet oss et sekretariat som virkelig kan det store spillet og som selv er toppfolk innenfor sine fagområder. I sekretariatet har man ledd mye opp gjennom årene, men samtidig har det vært en velviljens latter. Jeg tror de er glade i oss og anser legene som en verneverdig rase.

Rekruttering eller beordring?

Sele er opptatt av distriktspolitikk, spesielt utfordringene helsevesenet møter i disse sammenhengene. – Det skjer en utvikling i Norge som vi ikke kan lukke øynene for. Folk flytter fra griskrendte strøk til byene. De som flytter sist, er de som trenger helsevesenet mest. Det er de gamle og syke som blir igjen. Derfor skal legen være den siste som låser døren.

Det er vanskelig å fylle legehjemlene i Sogn og Fjordane, som en del andre steder i landet. Sele har ikke noe godt svar på hvorfor det er blitt slik. – Da vi var studenter, ble vi oppfordret til å reise ut og ta vår tørn. Det var en kjempegiv for at hele

Halvard Wannag Sele

Født 2. oktober 1946

- Cand.med. Universitetet i Oslo 1975
- Spesialist i samfunnsmedisin 1987
- Spesialist i allmennmedisin 1990
- Kommuneoverlege i Gloppen, Sogn og Fjordane
- Leder i Sogn og Fjordane legeforening

Foto Marit Tveito

landet skulle ha en oppgående helsetjeneste. Primærhelsetjenesten stod i sentrum både faglig og politisk.

Manglende stabilitet i legekorpset er etter hvert kjente problemer i mange regioner i Norge. Hvordan kan man håndtere denne situasjonen?

– Beordring klinger dårlig i de fleste ører, også politikernes. De har nok i mange år satt sin lit til at overproduksjon av studenter skulle resultere i konkurranse om jobbene. Der har de tatt feil. Du får ikke en vettug jente i fertil alder til å reise ut til tredelt vakt og faglig alenegang. Jeg tror heller ikke så mange gutter lar seg friste av den type arbeid. Men det er ikke så dramatisk å være i periferien som urbane nordmenn forestiller seg. Om ikke annet kan man reise ut av byen for noen år. Det er viktig for legestanden å ta medansvar for legedekningen i landet. Hadde vi sett dette som en del av profesjonsforpliktelsene, tror jeg vi omtrent kunne diktert betingelsene for å sikre legedekningen.

Annerledes på landet

Sele er oppvokst på Blommenholm. Selv om han sier at forskjellen mellom by og land er mindre dramatisk enn ryktene vil ha det til, feier han ikke under teppet at det er klare forskjeller.

– Å flytte ut i periferien med bakgrunn fra «veletablert vestkant» gir deg raskt forståelse av begrepet «fremmedkulturell i eget land». Du må tåle å bli en offentlig person i løpet av fem minutter. Med mer og mer profesjonell kunnskap om den private virkelighet i de mange hjem blir isolasjonen med tiden også delvis selvvalgt. Det at doktoren og presten i kraft av sine oppgaver står litt utenfor samfunnet, er en gammel og nødvendig del av de sosiale kontrakter som finnes i alle kulturer, sier han.

– Det skal være et oppgående helsevesen alle steder, det firer jeg ikke på. Han tenker høyt om hva som kan bli løsningen. – Viktigst nå er akseptable legevaktordninger. Det innebærer sammenslåing til

større interkommunale legevakt-distrikter det er mulig. Kanskje ender det opp med ett totalforetak for hele helsetjenesten der alle jobber turnus, slik som i oljeindustrien. Helsetjenesteteam kunne reise ut og dekke oppgavene i periferien.

Jeg tror for øvrig vi må få tilbake det vi kaller samfunnsmoral, og da er det ikke bare legene jeg snakker om. Hvis unge mennesker har sluttet å se på studier som et privilegium, er det noe som er blitt feil. Vi har alle et ansvar for at samfunnet vårt fungerer godt.

Stort frivillig arbeid

Sele er opptatt av å ta vare på de tillitsvalgte. – Kolleger over hele landet legger ned et enormt arbeid for Legeforeningen. Han nevner som eksempel sykehuslegene som forhandlet etter statlig overtakelse av sykehusene. – De hadde i realiteten tre måneder på å forberede og gjennomføre tunge forhandlinger med en ny og også uerfaren motpart i helseforetakene. Slike prosesser krever en evne til å forsere relativt bratte læringskurver. Samtidig må vi huske på at kolleger arbeider for foreningen og dermed også for helsevesenet som faglige premissleverandører i spesialforeninger, som tillitsvalgte, i yrkesforeninger og i avdelingene, sier han.

– Det er mulig det er noen som ikke synes de får nok igjen for medlemskapet i Legeforeningen. Det kan jo bety at vi ikke jobber godt nok. Selv er jeg overbevist om at de fleste ikke ville vært foreningen foruten hvis de tenker seg om.

Noen mener Sele kan være preget av en viss uforutsigbarhet. Man vet kanskje ikke helt hvor man har ham. Han har ord på seg for å si offentlig det mange kanskje mener egner seg best i baren.

– Jeg forstår at enkelte synes det. Jeg liker ikke bakromssnakk, selv om jeg meget vel ser det er en etablert del av politiske og andre maktutøvende kulturer. Skal du ha makt, må du kunne spillet og ville spille. Du må kjøpe maktkulturen. Tro det eller ei,

jeg kan spillet. Det jeg ikke liker i tilstrekkelig grad, er maktkulturen. Dermed vil jeg heller ikke spille med maktens etablerte, uoffisielle regler. Jeg har for eksempel liten sans for «kjøttvektprinsippet» landsstyret opererer etter ved valg på sentralstyre og president. Det gir de store yrkesforeningene urimelig mye makt. Det har slått meg en del ganger at det bare blant landsstyrets medlemmer til enhver tid befinner seg et par minst like gode sentralstyrer som det vi velger, sier han.

– Etter Legeforeningens lover er det avdelingene som velger flertallet av delegatene til landsstyret. I praksis er avdelingene fraværende som referanse når det kommer til valg. Da fordeler delegatene seg, ifølge en slett sedvanerett, etter yrkesforeningstilhørighet. Det er synd, sukker han.

– Den personlige siden av uforutsigbarheten har vel noe med at jeg liker å leke med ord, og at jeg har vansker med å klare å se bare én side av en sak. Faktisk ser jeg som regel ganske mange sider i en diskusjon. For øvrig er det fullstendig unødvendig å la være å bruke humor som virkemiddel i møtesammenheng. Jeg mener at det skal være latter under møter, og da er det fristende å prøve seg. Av og til går det bra, resten får man forbigå i stillhet.

Det går rykter om at han foreslo landsmøteåpning i Loen med Torunn Janbu og Hans Kristian Bakke ridende inn på hver sin fjording. Det blir det visstnok ikke noe av. Men hvis Sele får bestemme, blir det morsomt nok i mai likevel.

Marit Tveito

marittveito@hotmail.com